

ROSKILDE STIFT - EFTERÅR 2023

PALLADIUS

PRÆST OM KLIMAHÅB
Selv den mindste gerning
kan inspirere til handling

MICKEY GJERRIS GUIDER
Sådan lever dine børn
med klimaforandringerne

– Velkommen – til magasinet Palladius

Det kan være svært ikke at blive lammet af frygt, når vi ser på de kriser, der buldrer afsted i forhold til klima, natur og miljø. Flere og flere mennesker, især børn og unge, oplever, at de dystre forudsigelser for fremtiden påvirker deres humør negativt. Og en undersøgelse fra foråret viste, at hver fjerde danske kvinde i alderen 20-30 år overvejer at lade være med at få børn på grund af klimaforandringerne*.

Klimakrisen er en realitet, og vi står midt i den. Men hvordan kan kirken og kristendommen være med til at nære håbet, så mulighederne og handlekraften kan fylde os igen?

Det vil magasinet *Palladius* undersøge i dette nummer.

For Lise Korsgaard, sekretariatsleder i Grundtvigsk Forum, handler det om at bevare nysgerrigheden og det undersøgende blik på livet. Vi må aldrig holde op med i fællesskab at drømme om fremtiden.

Teolog og lektor i bioetik Mickey Gjerris råder forældre til at skubbe deres nyfødte børn ind under en busk, så de kan ligge og se op i skaberværket i stedet for en uro med lyserøde plastikefanter – for vi har brug for at få naturen ind under huden fra barnsben, hvis vi skal ændre verden.

Sognepræst Mikkel Vale fra Tuse Næs finder håb i, at selv den mindste gode gerning kan ende med at inspirere andre. Derfor skal vi tage opgaven med at redde klimaet, naturen og miljøet på os.

Biskop Ulla Thorbjørn Hansen opfordrer desuden i sin leder til at lade grundklangen være 'Frygt ikke.'

Så kom med på en håbefuld tour de force gennem den tid, vi står i, og de udfordringer, vi står overfor. For som Rasmus H.C. Dreyer, adjunkt og ph.d. i kirkehistorie, skriver i magasinet, så har historien lært os, at "uden krisen, ingen afklaring af, hvem vi er – og derfor heller intet håb om forandring og nyt liv".

Velkommen til magasinet *Palladius*.

Marie de Fine Licht, ansv. redaktør

*Kilde: Kraka & Deloitte: Klimabekymring & fravalg af børn, april 2023

Udgiver:
Roskilde Stift,
Stændertorvet 3A,
4000 Roskilde

+45 4638 1920

www.roskildestift.dk

Ansv. redaktør Marie de Fine Licht:
mahd@km.dk | +45 4638 3810

Redaktion: Søren Lagoni, Marie de Fine Licht

Layout & illustration: Itkin grafisk | itkin.dk

Tryk: StiboComplete

Abonnement, Roskilde Stift:
kmros@km.dk | +45 4638 1920

Palladius online: roskildestift.dk/palladius

SoMe: Følg os på Instagram, Facebook og LinkedIn

Magasinet *Palladius* udsendes på vegne af stiftet og biskoppen – og betales af Stiftsrådet

– Indhold –

4

Trods blinkende katastrofeblink

Leder af Ulla Thorbjørn Hansen, biskop

6

Vidste du

8

En sang om håb og tvang

Klimarap af MC Dommedag & Klimahystaden

16

"Vi skal turde drømme sammen med andre"

Interview med Lise Korsgaard, sekretariatsleder

Foto: Søren Jørgensen

24

Krisers håbløshed besvares altid med tro

Klumme af Rasmus H.C. Dreyer, adjunkt i kirkehistorie

29

Når katastrofen rammer, er vi til stede med en ro

Interview med Søren Schiøler Linck, ledende beredskabspræst

32

Af jord er du kommet – til natur skal du blive

Interview med Birgitte Kragh Engholm, fremtidsforsker og sognepræst, Rasmus Juhl Christoffersen, kirkegårdsleder, og Hanne Jensen, pensionist

36

Esbern Snares øjne og hjerte

Historien bag Vor Frue Kirke i Kalundborg

10

Undervurder aldrig en god gerning

Interview med Mikkel Vale, sognepræst

20

Sådan lever dine børn med klimaforandringerne

Guide til forældre fra Mickey Gjerris, teolog og lektor i bioetik

Foto: Nicolai Kilhof

Trods blinkende katastrofeblink

Klimaangst er i tråd med tiden. Angsten går på tværs af alder, politiske ståsteder, land og by, ja, selv landegrænser. Klimaet står højt på dagsordenen. En ting er vindmøller, energirenoveringer og genbrug af tøj. Noget andet er de eksistentielle klimaopråb

Tekst: Ulla Thorbjørn Hansen. Foto: Søren Lagoni

Realismens og poesiens digter

Den vestjyske digter Lars Busk Sørensen har taget livtag med den eksistentielle angst. Digteren med Vesterhavet i sit sind udsendte sidste år i en alder af 92 år dette digt:

”Hvilke rædsler kan vi ikke forestille os under kommende naturkatastrofer borgerkrige og folkevandringer og den rå kamp for at overleve?”

I forhold til naturen og vores planet er der meget, vi kan frygte. Hver dag kommer med sin dårlige nyhed. Temperaturer slår rekorder, skove brænder og dyrearter forsvinder. Vi lever i klimakrisens tidsalder, og den dystre forudsigelse er, at det hele kun lige er begyndt. Er det næste så borgerkrige,

folkevandringer og en brutal kamp for overlevelse, som digteren ser for sig?

I kølvandet på tidens dommedagsprognoser bliver flere og flere ramt af angst. De frygter for deres egen, deres børns og klodens fremtid med en mistrøstig stemning over tilværelsen til følge. Vi bliver hurtigt grebet af denne frygtens tunnelsyn. Men hvad svarer digteren?

“Når alting går galt, må vi satse på kærligheden som Gud gjorde det da han sendte Kristus med det gode budskab.”

Trods de blinkende katastrofelys svarer han med håb. Med kærlighedshåb!

Storordene ‘Frygt ikke’

De kristne fortællinger er indrammet af ordene ‘Frygt ikke’. Midt i mørket omkring hyrderne den første julenat stod Guds engle for dem med bud fra Gud: ‘Frygt ikke! Se jeg forkynnder jer en stor glæde...’ I kender fortsættelsen med julebarnet, der siden rejste rundt og vendte op og ned på godt og ondt – og som langfredag blev klynget op på et kors.

På tredje dagen, påskedag, kommer kvinderne ud for at se til den døde, men møder den tomme grav. Og igen kommer der her en engel. ‘Frygt ikke, jeg ved, I søger efter Jesus, den korsfæstede, han er ikke her...’

‘Frygt ikke!’ Det er kristendommens, ja, Guds svar, når vi er i færd med at

blive grebet af bekymringernes tunnelsyn. Vi skal alle bidrage enkeltvis og som samfund til at tage vare på vores klode. Men er vi frygtsomme, risikerer vi at blive handlingslammede og passive, eller også risikerer vi at blive febrilske og tager måske hasarderede midler i brug og træffer forhastede beslutninger.

Grundbudskabet er altså 'Frygt ikke'. Men vi gør det alligevel. Frygter. Vi frygter, at vi ikke slår til. Vi frygter for vores kære. Vi frygter for klodens tilstand, epidemier, krig og terror. Der er meget at være bekymret for. Men det må aldrig blive grundkimen i vores liv.

Måske er Lars Busk Sørensen inspireret af sprogets mester Søren Kierkegaard, som i skriftet *Liljen på marken og fuglen under himlen*, opfordrer os til at lære af markens blomst og den svævende fugl. Der er tale om en refleksion, hvor man lærer sig et sprog, der er både realistisk og poetisk, så man hverken glemmer fortvivlelsens ærlighed eller glædens hengivenhed.

Lad mig slutte med disse ord: Hvis vi i stedet for at lade os styre af frygten – går til opgaverne med en tro på, at der er et lys, der binder os sammen fra hjerte til hjerte. Et kærlighedshåb. Så tør vi livet. Så magter vi at tage livtag med alt det, der er svært, det, vi frygter.

Så lad grundklangen være 'Frygt ikke'. Tro på Gud og vær ved godt mod.

VIDSTE DU....

Tonen i livet

Ny podcastserie "**Tonen i Livet**" støver de gamle salmer af og undersøger, hvad de kan sige os om livet i dag. I hver episode fortæller en kendt dansker om en salme, som har fået en helt særlig betydning for dem. Serien er lavet for **folkekirken.dk** – hør den, hvor du finder dine podcasts.

“

Jeg kan huske, at jeg som barn faktisk varmede mig lidt ved det der med, at Gud bedst kunne lide børnene. Det kunne jeg godt lide. At han åndede på øjet, når det græd. Det var der en stor trøst i

Johanne Schmidt-Nielsen, generalsekretær for Red Barnet og fhv. politiker, om salmen *Nu titte til hinanden*

Pressefoto | Red Barnet

#ACTUALNEWS – læs med og find håb

#ActualNews er et ugentligt nyhedsmedie, der fortæller om alle de opfindelser, positive udviklinger og teknologiske landvindinger, der tilsammen udgør den grønne omstilling. Målet er “at samle folk omkring håb, optimisme og enighed, i stedet for at skille dem med frygt, forvirring og uenighed.”

Læs mere på actualnews.dk

“

Med dette overblik vil vi alle kunne bidrage langt mere aktivt til at reducere CO₂-udledningen og forbedre biodiversiteten i hele Danmark

Henrik Stubbjær, styregruppeformand for Folkekirken
Grønne Omstilling og biskop over Viborg Stift

Foto: Henrik Helms

Åbent kort over folkekirkenes jorder

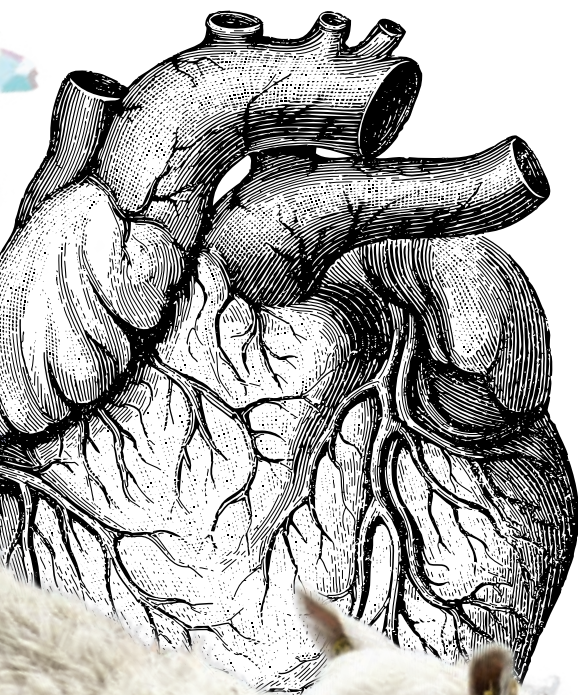
Folkekirken er Danmarks tredjestørste jordejer. For første gang findes der nu et frit tilgængeligt kort, der viser, hvor der er potentiale for at plante skov, dyrke økologisk landbrug, opsætte solceller eller lave naturgenopretning. Aldrig før er data om jorderne og deres nuværende anvendelse blevet samlet i én fælles oversigt og samtidigt gjort tilgængelig for offentligheden. Find kortet på hjemmesiden folkekirkensgroenneomstilling.dk

En sang om håb og tvang

Collage med foto af Nicolai Kilhof og fra Shutterstock

Du har brug for et kram
Hjertet vejer fem kilogram
Du pakker dig i uld
Storm indeni, du er sorgfuld

Du spiser en laks
Tænker i glimt på kollaps
og bliver sur på dig selv
tanken viser sig igen

*Du har slået dig på en tåbe, der tvang dig til at håbe,
gjorde sorg til skam, fik dig til at skifte ham*

Da du delte dit mørke, din indre splid
Mødte du verden i sårbarhed
Du blev afvist, brutalt trådt ned
Følte dig forkert, ensomhed

Her kommer en sindssyg hemmelighed
Den sorg du føler er kærlighed
Håbet bruser allerede
For håb er det, du bringer med

*Du har slået dig på en tåbe, der tvang dig til at håbe,
gjorde sorg til skam, fik dig til at skifte ham*

*Du har slået dig på en tåbe, der tvang dig til at håbe,
gjorde sorg til skam, denne sang er et kram*

Rapduoen MC Dommedag & Klimahystaden består af søskendeparret Esther Michelsen Kjeldahl og Johan Michelsen Kjeldahl. De skriver magtkritiske sange for at løfte befolkningens økologiske selvtillid og puste til samhørigheden. Læs og hør mere på klimarap.dk

Undervurder aldrig en god gerning

**“Det kan godt se ligegyldigt ud, når man sorterer affald eller vælger klimavenlige løsninger, men vi mennesker er åndelige, og pludselig – måske først om ti år – kan din gerning inspirere andre”,
siger Mikkel Vale, sognepræst i Udby**

Tekst & foto: Søren Lagoni

Der er smukt på Tuse Næs, hvor Mikkel Vale er sognepræst. Lamme-fjorden, Isefjorden og Holbæk Fjord slynger sig om Næssets bakker, der er beklædt med skov og marker. Og ved kirken i Udby, har menigheden ladet den vilde natur overtage tidligere landbrugsjord som et bidrag til den trængte biodiversitet.

”Fiskens element er vand. Uden vand dør den. Menneskers element er jo skaberværket. Uden det dør vi”, fortæller Mikkel Vale, der har taget magasinet *Palladius*’ udsendte med ud i naturen under åben himmel. Naturen og klimaet er vigtige for sognepræsten. Det har de altid været. Og det hænger tæt sammen med hans kristne tro.

”Vi tilbyder egentlig ikke naturen i kristendommen. Vi beder kun til Gud, ikke til træer og sten. Men man kan sige, at naturen er hellig for os, fordi Gud har skabt den, og hver eneste skabning vidner om hans kreative skabermagt. Så som kristen er natur ikke bare en ressource, der giver os mad, ly og varme. Naturen er en medskabning. Hver eneste art og hvert individ har værdi, selvom vi

ikke lige kan finde noget at bruge dem til. Vi er dannet af den samme materie, den samme urmasse, som var sammenklemt ved The Big Bang og som nu befinder sig i alt fra kæmpe galakser til spindelvæv – og os”.

Frygt er fornuftigt og forståeligt når dommedag truer

Kirken har stor rutine i at tale om dommedag, fortæller Mikkel Vale, mens vi bevæger os ind i den skyggefulde skov, der befinder sig på den anden side af blomsterengen på Tuse Næs. Herinde har skoven også fået lov til at passe sig selv, og det gælder om at se sig for, for ikke at snuble over grene og selvsåede buske og træer.

”I 1900-tallet blev vi ofte latterliggjort, og der er mange vittigheds-tegninger med profeter, der står på gadehjørner og råber, at nu går jorden under. I dag overgår medierne og naturvidenskaben den kristne dommedagsforkyndelse med mange mil. Men mange af kirkens tekster har det perspektiv, at vi før eller siden

“

Jeg kender ikke nogen kristne, der regner med at Gud springer frem og fikser CO₂-problematikken, så vi bare kan fortsætte med vores overforbrug og vores køb-og-smid-væk-kultur

går under. Det er temaer, som er omsluttet af en del blufærdighed i samfundet, men i kirken er vi temmelig bramfrie om det – og det kan måske faktisk være frisættende i den krise-tid, som vi befinder os i nu. Ikke fordi vi i kirken elsker gys, gru og drama, men fordi vores undergang er forbundet med håb. At Gud, der engang har skabt vores fantastiske univers, kan gøre det igen”, siger han

“Vi prøver at følge Gud både i døden, men sandelig også i livet, og så bliver tilværelsen fyldt med håb. Men, om det kristne klimahåb, vil jeg sige meget tydeligt, at jeg ikke kender nogen kristne, der regner med at Gud springer frem og fikser CO₂-problematikken, så vi bare kan fortsætte med vores overforbrug og vores køb-og-smid-væk-kultur. Det kristne håb handler ikke om at

genvinde fundamentet for komfort og nydelse. Det handler om, at når alt virker håbløst, giver det dig mulighed for at gøre en forskel. Det kan give dig trøst i fortvivlelsen og betydning i tilværelsen.”

Men Mikkel Vale forstår godt, at flere og flere mennesker bliver ramt af angst for fremtiden på grund af det ekstreme vejr, vi oplever og den uforudsigelige fremtid, vi går i møde med klimaforandringerne.

”Frygt er fornuftigt og forståeligt. Det vil nærmere være et tegn på fortrængning og ligegyldighed, hvis man ikke bliver påvirket, når eksperter taler om klimakrisen og de uoverskuelige følger, som overophedning af jorden har. Men jeg tror også, at frygten især opstår, fordi vi samtidig ser, hvor lidt myndighederne gør.

Især de unge må blive ramt, for de ser og hører den voksne verdens grufulde nyheder, og samtidig oplever de en forloren og meget lidt of-fervillig voksengeneration”, siger han.

Og det er blandt andet her, at folkekirken ifølge Mikkel Vale kan spille en vigtig rolle.

”Folkekirken er et sted, hvor vi taler om, hvad der er godt og ondt. Vi taler om troskab, uselvished og beskyttelse. Vi skal beskytte vores familie,

“

Det kan godt se ligegyldigt ud, når man sorterer affald eller vælger klimavenlige løsninger, men vi mennesker er åndelige, og pludselig – måske først om ti år – kan din gerning inspirere andre

vores medmennesker og selvfølgelig også vores medskabninger. Når vi taler om storhed og betydningsfuldhed, så har det intet at gøre med magt, indflydelse og rigdom. Det er i Guds øjne bagateller. Den amerikanske borgerrettighedsforkæmper og baptistpræst Martin Luther King sagde: 'Alle kan være store i Guds rige; for alle kan tjene'. Den storhed og betydningsfuldhed, som vi er advokater for i kirken, den kan løfte de fleste af os op til et betydningsfuldt liv. For der er brug for dig. Det er et af de allermest glædelige og meningsfulde budskaber i denne krisetid. Der er brug for dig og din indsats. Det, der tæller, er, at du tjener og beskytter andre. Og et sådan liv er der rig mulighed for at leve i denne tid med klimakrise”.

Vi stopper op i skovbrynet og ser ud over blomsterengen, hvor fluerne svirrer og ukrudtet stråler side om side med farverige blomster.

”Klimakrisen medfører, at vi kaster rundt med skyld og skam, ikke kun på andre, men også på os selv. Det er vigtigt at huske, at ingen af os selv har valgt at blive født i en tid, hvor klima- og biodiversitetskrisen hænger. Og lige så lille en betydning du kan have for, at krisen bliver afbødet, lige så lille har din betydning været for, at den opstod. Det betyder dog ikke, at du kan slippe for den opgave, der ligger der til din generation. Og du må aldrig undervurdere en god gernings betydning. For det kan godt se ligegyldigt ud, når man sorterer affald eller vælger klimavenlige løsninger, men vi mennesker er åndelige, og pludselig – måske først om ti år – kan din gerning inspirere andre”.

Tag din opgave på dig – beskyt Guds fantastiske og mangfoldige skaberværk

I midten af den lille skov er der et vandhul. Nærmest som et symbol på den klimakrise, vi står midt i, er vandspejlet, der reguleres af grundvandet, meget lavt. Knudrede grene og stammer, der normalt er skjult i vandet, ligger som en krans omkring det mørke vandhul.

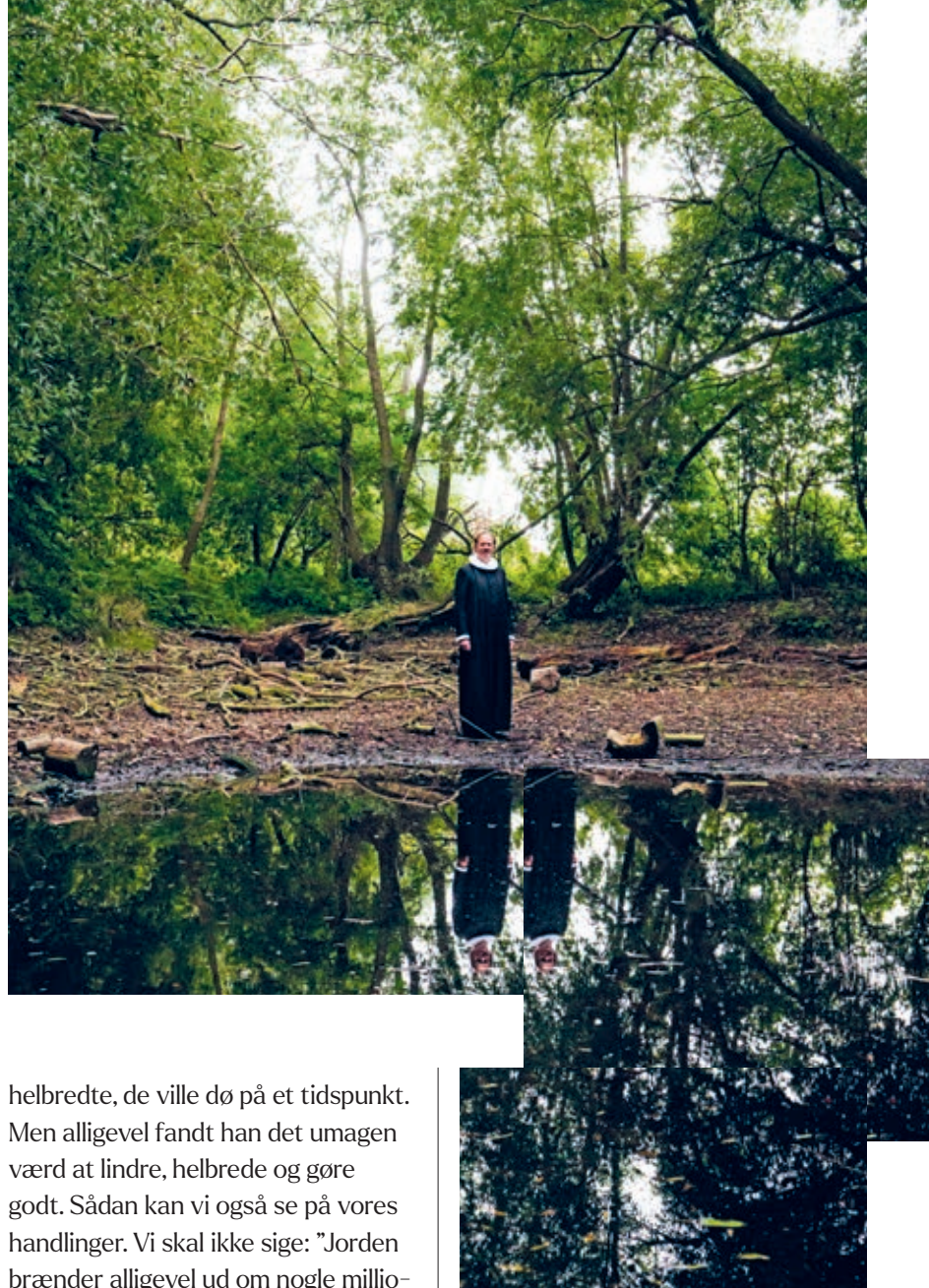
Ifølge Mikkel Vale er der mange, der bliver fortvivlede, fordi de prøver at gøre alt det rigtige og samtidig ser, at den store forurening og den grådige udnyttelse af planeten fortsætter. Det føles ligegyldigt og som en dråbe i havet. Men her finder han især inspiration i beretningen om Jesus.

”Jesus vandrede rundt og helbredte mennesker velvidende, at han ikke helbredte hele jordens befolkning, og velvidende, at de mennesker, han

helbredte, de ville dø på et tidspunkt. Men alligevel fandt han det umagen værd at lindre, helbrede og gøre godt. Sådan kan vi også se på vores handlinger. Vi skal ikke sige: ”Jorden brænder alligevel ud om nogle millioner år, så hvad forskel gør det, at jeg redder en sommerfugl”. I stedet kan vi sige ”Så længe denne sommerfuglart findes, så lad os beskytte den, siden nu Vorherre syntes, det var umagen værd at skabe den”.

Imens Mikkel Vale taler, er vi igen kommet ud af den vilde skov, og vi står foran den rødkalkede kirke i Udby. Men inden magasinets udsendte skal videre, får han et godt råd med på vejen af sognepræsten fra Tuse Næs.

”Det er en udmattende kamp at kæmpe for klimaet og naturen. Det er udmattende, når man ser, hvor uretfærdigt klimakrisens skiftende vejrphenomener rammer. De, der har svinet, går fri, mens uskyldige rammes af oversvømmelse og tørke. Det er en udmattende kamp, når man ser kapitalgiganternes grådighed og politikernes frygt for at røre dem. Men tag din opgave på dig som en værdifuld beskytter af Guds fantastiske og mangfoldige skaberværk. Livet er en gave, og den er værd at kæmpe for”.

Vi skal turde drømme sammen med andre

Folkeoplysning handler om at blive klogere på livet. Det mente N.F.S. Grundtvig, og netop det øver sekretariatsleder i Grundtvigsk Forum, Lise Korsgaard, sig i. For at skabe en hverdag, hvor bæredygtighed er en naturlig måde at tænke på, kræver opmærksomhed og faktuel viden, men også omsorg og muligheden for at drømme om fremtiden sammen med andre

Tekst & foto: Søren Lagoni

I skyggen fra Københavns Rådhus ligger kulturhuset Vartov, hvor N.F.S. Grundtvig i mere end tredive år havde sin gang i den gamle hospitalskirke, der nu er valgmenighedskirke. Her møder vi Lise Korsgaard, sekretariatsleder for Grundtvigsk Forum.

Både professionelt og privat er hun optaget af de økologiske kriser, der ligger som en dyne over vores tid. Men hvor det for mange kan virke lammende og være fyldt med frygt og afmagt at forholde sig til, er kriserne for Lise Korsgaard fyldt med muligheder for at handle.

“Jeg er meget inspireret af filosof og teolog Ole Jensens idé om, at den verden vi lever i, er en verden vi skal lære at være i”, siger Lise Korsgaard,

imens hun smiler og lægger tryk på ordene.

“Både privat og professionelt er jeg optaget af klimaet. Begge spor er præget af en undersøgende tilgang, hvor jeg skal finde frem til en praksis – en måde at leve og arbejde på, der hænger sammen med de økologiske kriser, vi er udfordret af. Det er ikke let for mig, for jeg er vokset op i en anden tid, men samtidig synes jeg, at det er animerende at skulle finde nye måder at leve sit liv på”.

Hun har to skolebørn, og sammen øver de sig i små mikrogerninger, der tilsammen bidrager til en hverdag, hvor det at tænke bæredygtigt bliver naturligt. Det kan være lige fra at finde på flere vegetarretter til at samle affald op i naturen.

“Vi lever i en tid, der kræver, at vi ændrer vores adfærd. Men ikke kun i handling, også i tanke. Vi skal have det store perspektiv med og gentænke svarene på alle livets problemstillinger. Hvad gør du for eksempel, hvis der er et hvepsebo, der har indtaget terrassen i sommerhuset? Kan du til-lade dig at hælde noget giftigt i det, så hvepsene dør? Det ville du måske have gjort tidligere, men vi er nødt til at have et andet forhold til naturen og tænke anderledes om vores verden, end vi gjorde for bare 10 år siden”, siger hun.

Folkeoplysning vokser, når det vugges af folket

For at kunne skabe et nyt verdensbillede er vi, ifølge Lise Korsgaard, nødt til at flytte vores sprog, og bruge ord, der kan ændre den måde, vi taler og

tænker på. Især ét ord, er hun begejstret for og ser store perspektiver i, i forbindelse med vores omstilling til et liv med klimakrise: omsorg.

“Omsorg er et ord, der for mange betyder noget rart, meningsfuldt og kan indeholde en retning for handling. Hvordan kan vi skabe en verden, hvor omsorg fylder mere? Det er jo selvfølgelig omsorg for hinanden, men det er

jo i lige så høj grad omsorg for naturen og alt det, der omgiver os. Det er et spørgsmål, jeg synes, er ekstremt animerende og meningsfuldt at arbejde med”.

Og netop omsorg som omdrejningspunkt er et vigtigt element i det arbejde, Lise Korsgaard og Grundtvigsk Forum laver. Det handler om folkeoplysning, og hvordan man skaber de

bedst mulige rum for formidling og møder mellem mennesker.

“For Grundtvig handlede oplysning om at blive klogere på livet. Det kræver selvfølgelig, at du bliver oplyst af viden, men det kræver lige så meget, at du bliver oplyst sammen med og af andre. Grundtvigs historisk-poetiske forståelse af oplysning kan være spændende at bringe i spil i forhold til klimadagsordenen. Den siger, at når man skal forandre verden, så kræver det også rum, hvor vi tør drømme, håbe og fantasere om en bedre fremtid. Vi har nok haft en tid, hvor fokus har været på viden – på grøn omstilling, og hvordan du helt praktisk af-faldssorterer osv. Det er selvfølgelig super vigtigt og helt afgørende, men der er også brug for sange, fortællinger, kunst og den slags formater for at skabe bæredygtig dannelse hos mennesker. Det har ladet vente på sig, men nu har jeg på fornemmelsen, at det kommer”.

Ifølge Lise Korsgaard mente N.F.S. Grundtvig netop, at folkeoplysning skulle være lystbetonet. Det skal være en bevægelse fra og imellem mennesker, der skaber ændringerne.

“Grundtvig talte jo om folkeoplysningen som en kraft, der stråler og skaber bevægelse. I hans salme lyder det, at oplysning ‘vokser, som den vugges’. Og det er noget, jeg tror rigtig meget på, og som vi også arbejder meget konkret med. At lave arrangementer i rum og på steder hvor man rent faktisk har lyst til at være. Som er trygge, dejlige og inspirerende, og som åbner op for en nysgerrighed og for et samvær med mennesker, man ikke nød-

vendigvis kender på forhånd. Der skal være den følelse af omsorg, der kan åbne for samtaler mellem mennesker. Det, tror jeg, er absolut nødvendigt i forhold til klimadagsordenen”.

Håbløshed er ikke en mulighed

Lise Korsgaard understreger, at hun ikke tager let på klimakrisen, tværtimod, men hun synes faktisk, det er ret spændende at leve i en tid, hvor man skal opdage nye måder for, hvordan livet kan leves med det store fællesskabs bedste for øje.

“For mig er håbløshed ikke en mulighed. Altså, det er det faktisk ikke. Selvfølgelig kan man godt have dage, der synes håbløse, men i det store perspektiv, er håbet noget, man må arbejde frem og arbejde med”.

Lise Korsgaard stopper og tænker sig om en sidste gang inden interviewet er forbi. For når det kommer til at bevare håbet for en fremtid med klimaudfordringer, spiller hendes børn også en rolle.

“Altså, hvis jeg bliver ramt af håbløshed, så kigger jeg på mine børn og bliver mindet om, hvor fantastisk livet er. Det er jo også sådan, at man nogle gange bliver en lidt bedre version af sig selv sammen med dem, fordi man er nødt til at se sig selv udefra. Altså, lad lige være med at klaske edderkoppen, selvom du er bange for den. Luk den ud ad vinduet. Det er jo den måde, børn opfører sig på – de omsætter deres usikkerhed til handling, hvilket jo egentlig er en superfed måde at være i verden på og noget, vi alle kan lære af”.

Ole Jensen (1937 – 2021) var professor i teologi, mangeårigt medlem af Det Etske Råd, forstander ved Grundtvigs Højskole, rektor for Præsternes Efteruddannelse samt domprovst for Lolland-Falsters Stift. Han var særligt kendt for at formulere en inspirerende filosofi om menneskets rolle i naturen samt for bøgerne: "I vækstens vold" (1976), "Historien om K.E. Løgstrup" (2007) og "På kant med klodens klima. Om behovet for et ændret natursyn" (2011)

Kilde: Wikipedia.

GUIDE TIL FORÆLDRE

Sådan lever dine børn med klimaforandringerne

Vi er forbi det punkt, hvor alt bliver godt igen, hvis bare vi sorterer vores affald og allesammen går op i klimaet. Så skulle vi have ændret vores adfærd i firserne. Men hvad skal vi så lære vores børn? Og hvordan taler vi med dem om en fremtid med klimaforandringer? Magasinet *Palladius* har spurgt **MICKEY GJERRIS**, der er teolog og lektor i bioetik ved Det Naturvidenskabelige Fakultet på Københavns Universitet. Han har disse seks gode råd til forældre.

Fortalt til Marie de Fine Licht

Collager med foto fra Shutterstock

1

Lær dit barn at elske naturen

Skub de nyfødte børn ind under en busk, så de kan ligge og se op på bladene i stedet for på en eller anden uro med lyserøde elefanter. Så får de ind under huden fra start, hvor meget vi hører til her, og hvor meget, de er en del af et fællesskab, et større hele, som skaberværket er. Det gælder om at stimulere deres nysgerrighed og forundring over det.

Når de så begynder at stille spørgsmål, er håbet, at de gør det ud fra en kærlighed til den verden, de er en del af. Det, tror jeg i virkeligheden, er det bedste udgangspunkt for at skabe et menneske, der senere vil være motiveret for at tage sig af skaberværket i det omfang, det er muligt for hver af os.

2

Følg barnets alder og spørgsmål

Vi skal alle på et tidspunkt forholde os til, at nogle dør. Det er et grundvilkår, der er i tilværelsen. Men man skal lade det ske i barnets tempo. Der er jo ikke nogen grund til at gå hen og sige til børnene, at julemanden ikke findes. Det skal de nok selv opdage. Og så kan man tage en snak med dem om det.

Barnet kommer efterhånden til at erfare virkelighedens kompleksitet. Vi er en del af et skaberværk, der rummer en ufattelig skønhed, men også en brutalitet. Det bliver efterår hvert år, fugle falder ned fra himlen og alle, vi elsker, skal dø. Det er en del af livet, og det kan et barn ikke nødvendigvis forstå, men det kan mor og far sådan set heller ikke.

3

Giv barnet et realistisk håb for fremtiden

Der findes to slags håb i forhold til miljø og natur. Det ene er, at vi får løst alt det her, og det bliver godt igen. Og det håb mener jeg ikke, man skal give barnet. Det er en løgn, for det gør det ikke. Det kan blive mere eller mindre slemt, men slemt bliver det.

Det, man kan prøve at vise barnet, det er, at midt i, at det er mørkt og det går ned ad bakke, så er der en mulighed for at leve gode og meningsfulde liv, hvis man rent faktisk lader sig inddrage i det her skaberværk og lever *med* det i stedet for kun at leve *af* det. Man kan ikke selv løse alle problemer, men man kan forsøge at leve så ansvarligt, som det er muligt.

På den måde kan man opleve, at tilværelsen er god og meningsfuld, og man kan bidrage til at prøve at give de andre arter den plads, de har brug for, for også at være her.

4

Opdrag små revolutionære

Kristendommen er dér, hvor vi søger hen, når vi ikke kan mere. Den er til trøst og til gavn. Det er den ene side af kristendommen. Men den anden side er den, der handler om samfundet og om at prøve at hjælpe os til at se, hvordan vi kan leve vores liv sammen. Og den side, synes jeg også godt, man kan hjælpe barnet med at se.

Børn skal lære at turde drømme og tænke over, hvad kunne vi gøre i stedet? Og hvordan kan vi bygge videre på det? Det må man gøre ud fra den tro, man nu har valgt at opdrage barnet i. Men ser man på samfundet i dag, så må jeg sige, at jeg ikke kan se, at den kristne tro på nogen måde understøtter det, vi har gang i lige nu. Jesus' forestillinger om, hvad menneskelivet indebærer ligger fjernt fra den måde, vi lever på i dag. Og folkekirken er bemærkelsesværdigt stille omkring det.

Kristendommen er i bund og grund et godstog, der bliver smadret ind i det neoliberale patriarkalske samfund, og som vender alt på hovedet, og 'de sidste skal blive de første', og du skal 'give os skjorten på din ryg' og hele den forestilling. Jesus drev købmændene ud af templet. Derfor mener jeg, at vi skal opdrage vores børn til at blive små revolutionære i forhold til et samfund, der er i færd med at begå mord på en hel biosfære.

5

Det vigtigste er at være på vej

Vi kommer aldrig ud over spørgsmålet om, hvordan den Gud, der er kærlighed, samtidig kan tage det, der er os kærest i livet, fra os. Men sådan er det nu engang at være menneske.

Den naturødelæggelse, som vi ser på en masse fronter lige nu, den er på samme måde som døden blevet et eksistentielt grundvilkår, som vi skal lære vores børn, os selv og hinanden at være i uden at det fører til, at vi bryder sammen i opgivelse eller kynisme.

Giv barnet nogle idealer og utopier, det kan rette sit liv imod. Jeg tror, det vigtigste, man kan gøre som menneske, er at prøve at finde ud af, hvordan man kan leve sit liv, så man lever i en stræben efter at komme nærmere de idealer, man har for sig selv og det samfund, man lever i – og så acceptere, at ingen er perfekt.

På et tidspunkt opdager man, at det vigtigste faktisk ikke er, om vi kommer i mål. Det vigtigste er, at vi er

på rette vej, for så giver det mening at stå op om morgenen, og så kan man bære al den sorg og ødelæggelse og død, vi ser omkring os.

6

Find håb i fællesskabet

På en eller anden måde skal man have kombineret forestillingen om et liv i ansvar med et liv i meningsfuldhed og glimt af glæde. Naturen har sine egne måder at svare på: Barnet er et af de svar. Træet er et andet, og billen et tredje. Vi er her alle sammen, vi hører sammen, og deri ligger

en kilde til dyb glæde igennem hele tilværelsen.

Man må give barnet en forståelse af, at det er en del af den her fælles fortælling, og at de andre ikke kun er "fremmede" men også en del af os selv. De er, som digteren Søren Ulrik

Thomsen skriver et sted, 'ukendt under den samme måne'. Altså, der er noget fælles neden under al vores forskellighed, som vi kan knytte an til, og i det ligger der for mig at se en kilde til glæde gennem hele tilværelsen, som også kan være med til at bære os, når det bliver rigtig sort.

KLUMME

KRISERS HÅBLØSHED BESVARES ALTID MED TRO

**Kom med på en tour de force
gennem årtusinder, hvor
mennesket igen og igen har
været truet af undergang – og
hvor kriserne har afsløret vores
inderste frygt, længsler og håb**

Af Rasmus H.C. Dreyer, adjunkt, ph.d. i kirkehistorie,
Det Teologiske Fakultet, Københavns Universitet,
tidl. sognepræst, Agersø og Omø

Dette citat af den tyske musikgruppe Einstürzende Neubauten stammer fra en sang, hvor digteren sidder i en taxa og ser aftenhimlen over Potsdamer Platz i Berlin, ser månen, stjernerne, planeterne. Er det skønheden, eller blot resterne af den – en afgang, noget vi som mennesker har korrumperet, og som vi ikke formår at gribe eller fastholde? For vi er begrænset af os selv og vores kroppe, der lever i verden og tidens forfald.

Kriserne og forfaldet har altid trængt sig ind på mennesket. Det er også en af grundfortællingerne i kristendommen. Først skabte Gud verden og mennesket, og alt var såre

*Your arms would not be able to stretch as far as
necessary to form an adequate gesture for beauty.
You know that, don't you?*

So... beauty remains in the impossibilities of the body

Einstürzende Neubauten, fra sangen "Beauty" (fra albummet Silence is Sexy, 2000)

Dansk oversættelse:

Dine arme ville ikke være i stand til at strække sig så langt, som nødvendigt
til at forme en passende gestik for skønhed

Du ved det godt, gør du ikke?

Så... skønhed forbliver i kroppens begrænsninger

godt. Indtil forfaldet indtrådte. Hvad vi mytologisk og teologisk omtaler som syndefaldet, da Adam og Eva forbrød sig mod Guds orden. Kristendommen er historien om overvindelsen af dette fald. Vi håber på en ny skabelse, der kan gøre alting godt igen. Med andre ord har krisen og undergangen altid været en uadskillelig del af selve kristendommen. Vi længes efter en ny og bedre verden. Intet nyt under solen.

Måske vi i vores nutid momentant havde glemt, at kriserne findes? Indtil vi for få år siden atter blev katapulteret ud i menneskets evige grunderfaring: at livet og den verden, vi bebor, er truet af undergang. Måske der har været noget overmodigt i at tro, at tiden, vi levede i, skulle være anderledes end alle andre tider? At vi var herskere over jorden, vejret, stederne, sygdommene, døden og dermed livet.

Næsten al stor teologi i kristendommens historie er skabt som reaktioner på kriser i tiden, hvorfor teologien og troen er et ressourcerum for menneskers erfaringer. For mon mennesker var anderledes ufrygtomme i gamle dage? Nej, også de var bange og bekymrede og længtes efter håbet om det bedre. Igennem tiden har svarene været forskellige, men går vi til middelalderen og renæssancen, da var mennesket måske mere bevidst om sine egne begrænsninger. Før Martin Luthers reformation af kirken i 1500-tallet herskede der en tro på, at hvis vi dog bare bestræbte os på at leve det rette liv, så ville vi blive belønnet og kunne gå ind til et bedre liv,

når Jesus kom tilbage og dømte levende og døde.

De store epidemier, kriser og krige har altid virket omkalfatrende for os. Den sorte død, pesten i 13- og 1400-tallet, var medvirkende årsag til renæssancens nye menneskesyn: Hvem er jeg, hvem er jeg menneske, der overlevede dette? Er det Gud, der straffer os? Denne tanke var også med til at katapultere reformationen frem. Martin Luthers berømte spørgsmål, "hvordan finder jeg en nådig Gud?", var også en reaktion på den krise, som sygdomme og ulykker udløste i Vesten i hans tid.

Luther vendte datidens tankegang om. Før hed det, at vi måtte handle og arbejde os ud af krisen for at opnå frelsen. Nej, mente han – først må vi håbe. Vi må have tillid til, at Gud elsker os, før vi overhovedet er i stand til at gøre noget godt her i livet. Den nye skabelse var ikke noget, vi selv kunne udvirke, men vi kunne stole på, at Gud mente, hvad han sagde. Det gjaldt, når han i dåben gjorde os til sine elskede børn – eller når han i nadveren rakte os syndernes forladelse og dermed en ny chance for at leve frit og handlekraftigt.

Da første verdenskrigs rædsler i begyndelsen af 1900-tallet kuldkastede datidens tro på, at samfundet var ideelt indrettet, og mennesket leve-

de det moralske liv – ja, da svarede teologerne (bl.a. schweizeren Karl Barth), at Gud var noget helt andet end os. Krigen og rædslerne havde vist os, at vi selv var utilstrækkelige og ikke kunne sige noget på Guds vegne. Men vi kunne dog stole på ham og være bevidste om, at trods verdens undergang og død var vi i Guds hånd.

Står vi nu igen på dette sted? Kriserne har stået i kø. De er gået fra det abstrakte og fjerne til det nære. Coronaen, hvor sygdommen 'dansede med os' – for at bruge et makabert middelalderligt billede, dødedsdansen, som statsministeren dengang malede frem. Eller terror-krisen, finanskrisen, migrantkrisen, energikrisen, inflationskrisen og de aktuelle krige. En teologisk fagterm for denne form for undergangsstemning er 'apokalyptik'. Det er et græsk ord, der betyder åbenbaring eller afsløring. Og det er sandt: kriserne

Kalkmaleri fra Tuse Kirke ved Holbæk, og malet af The Great Day of His Wrath af John Martin (1851), Tate, London

åbenbarer noget om os – og afslører frygt, længsler og håb.

”Over verden går en mere alvorlig storm.

Den sætter sin mund til vor sjæl og blæser for at få tone. Vi frygter at stormen blæser os tomme”.

Citatet er fra digtet ”En vinternat” af Tomas Tranströmer, den svenske digter, som i 2011 modtog Nobelprisen i litteratur. Selvom ordene har årtier bag sig, rammer de måske manges sorger og problemer med klimakrisen. For andre er det måske Rusland-Ukraine-krigen, der blæser en storm af magtesløshed gennem sjælen. Ser vi tilbage på middelalderen, hvis undergangs- og dommedagsvisioner vælder frem på mange af kirkevæggene kalkmalerier i Roskilde Stift, havde de også dengang en dyb angst for undergangen – men altid fulgt af en stor tro på, at Jesus i sidste ende ville vende til-

bage og gøre alting nyt.

Et berømt kalkmaleri findes i Tuse Kirke ved Holbæk. Her ser vi et voldsomt helvedesgab, straks man træder ind i kirken. Det bemærkelsesværdige er den lighed, som denne dommedagsscene forkynder. For det er ikke bare bønder og menigmand, der bliver slugt af Djævelen – det er også dem højt på strå, biskopper, præster, høje herrer. Der var dengang en trøsterig lighedstanke i fortabelsen – når dommen kommer, kunne alting blive vendt op og ned: De sidste skal blive de første, de mindste de største.

I Theis Ørntofts nye roman ”Jordisk” mødes de tre søskende Joel, Rhea og Miriam ved julebordet, og samtalen drejer sig henimod klimakrisen. Vi skal nok bide mærke i personernes symbolske navne: gymnasielæreren Joel – hans navn er hentet fra Joels Bog i Det Gamle Testamente, der fortæller om en alfortærende og forestående naturkatastrofe. Kollektivisten Rhea er søgt til Møn for at leve tæt på naturen – hendes navn er afledt af et græsk ord for jord. Endelig er der københavneren Miriam, gift med en aktiehandler, der lever et helt anderledes storbyliv. Hendes navn genkender vi også fra hebraisk – hun er Moses’ og Arons søster, en dobbelttydig figur, der både kan profetere, men også rammes af Herrens straf. Samtidig er det også det navn, vi

kender fra Det Nye Testamente som Maria, Jesu mor – pligtopfyldende og lydige. Men lad os sætte os til bords i Miriams lejlighed på Gammel Kongevej på Frederiksberg. Her lufter Joel en tese om, at klimakrisen slet ikke er kilde til undergangsstemningen. ”Hvad nu, hvis klimakrisen som noget af det eneste i vores tid giver mening, fordi den udgør et kollektivt, verdensomspændende projekt? En fælles fortælling?”, spørger han. Anderledes sagt er optagetheden af at redde klimaet blevet en religion, der svarer på, at vi i Vesten har mistet vores ”jordelement”, som Joel forklarer. Der er en fornemmelse af, at noget er rivende galt, men på en alt for abstrakt måde, fortsætter han.

Ørntofts personer er sigende: Klimapolitik og alskens forsøg på at komme tilbage til det jordiske og det simple er i høj kurs i disse år. Tænk på den populære ”Ærømanifestet” af Maj My Humaidan, hvor familien går imod samfundsfortællingen om effektivitet og tro på, at arbejde og fremskridt og vækst kan redde verden. I stedet flytter de til Ærø, dyrker jorden, går hjemme og finder frihed og mening, men bliver også fremmedgjorte, fordi vores tænkning i dag er bestemt af det progressive: At vi hele tiden skal arbejde på at optimere og gøre fremskridt. Også denne sidste tanke er i mange henseender noget, vi kan finde i kristendommens historie. I 1700-tallet kom en fromhedsbølge over det protestantiske Europa. Mange troede, at undergangen var nært forestående – derfor gjaldt det om at blive personligt omvendt, individuelt udleve og arbejde på frelsens sag. Denne tankegang om

“

Individets kolossale magt over egen frelse og forsøgene på at trække Guds kommende ideale rige ned på jorden fik konsekvenser for vores måde at tænke på helt frem til i dag

individets kolossale magt over egen frelse og forsøgene på at trække Guds kommende ideale rige ned på jorden fik konsekvenser for vores måde at tænke på helt frem til i dag – bl.a. gennem senere vækkelsesbevægelser som grundtvigianismen og missionen.

Jeg har selv skrevet en bog sammen med litteraten Kasper Støvring, "Breve fra provinsen", hvis undertitel er sigende: "Om at finde hjem i en urolig verden". Heri peger jeg på, at vi over for krisernes håbløshed må svare med tro. Fordi mennesket aldrig vil komme ud over sin krise-stemning alene ved sine handlinger. Fordi vores erfaring af forfald, krise og død må modsiges radikalt af noget, der er højere og større end os. Og det er netop kristendommens centrale budskab: At trods vores afmagt, så er vi alligevel magtfulde,

fordi tilgivelsen og kærligheden fra Gud er det allermest frisættende. Det indgyder os nemlig håb om, at forfald, krise og død altid og allerede er overvundet, også selvom alting for os selv som mennesker og for det samfund, vi lever i, forandres gennem tiden.

Jeg synes, det rimer på en anden og ældre digters tanker, nemlig Ole Wivels. Han skriver i sit digt "Påske" fra 1948 om det moderne liv i tiden efter anden verdenskrig. Det er som en ødemark, en ensom tid i en gudsforladt verden. Men "nye tiders tro skyder frem fra kernen af den tro, som er døende, fra dens ursymboler. At skænke disse symboler ny virkelighedskraft er i dag kunstnernes egentlige opgave." Det er en opgave for alle – og Wivel tænker på kristendommen. Ud af kristendommens hårde kerne – som et hvede-

korn – vil noget nyt kunne spire frem. Det er et opstandelsesmotiv: Krisen vil fostre noget nyt. Kirkens og teologiens historie har igennem årtusinder lært os den lektie: at uden krisen, ingen afklaring af, hvem vi er – og derfor heller intet håb om forandring og nyt liv.

NÅR KATASTROFEN RAMMER, ER VI TIL STEDE MED EN RO

Hvis Sjælland pludselig bliver ramt af massive oversvømmelser som følge af klimaforandringerne har vi et beredskab klar, der ud over det akutte redningsarbejde bl.a. består af præster. Ledende beredskabspræst i Region Sjælland, **SØREN SCHIØLER LINCK** fortæller, hvordan præsterne bidrager til kriseberedskabet, og hvad folk siger til dem

“Der bliver jeg bedt om at sende en beredskabspræst, der kunne være med til at støtte op omkring familien, fordi politiet i den situation stadigvæk var i gang med at sikre området, hvor ulykken skete. De havde travlt med at afspærre og holde nysgerrige væk”.

I sådan en situation kan en beredskabspræst aflaste politiet ved at tale med de pårørende, der begynder at dukke op.

Søren Schiøler Linck siger, “vores fornemmeste opgave, når vi bliver kaldt ud, er at være til stede med en ro. Vi lytter og vi kan spørge ind. Det handler om at være nærværende – at sidde og være sammen med de berørte familier.”

Søren Schiøler Linck er til daglig sognepræst i Vordingborg, men har også en helt særlig telefon, der kan ringe 24 timer i døgnet.

“Jeg håber ikke, telefonen ringer, for jeg ved, at når den ringer, så er det fordi, der er brug for os,” siger Søren Schiøler Linck. Sammen med en masse dygtige sundhedsfaglige medarbejdere, politi og brandvæsen udgør han og de otte andre beredskabspræster i Region Sjælland (Roskilde Stift og Lolland-Falsters Stift) et samlet beredskab, hvor man har omsorg for det enkelte menneske.

“

Måske råber og skriger de i afmagt, fordi de lige har fået at vide, at deres søn er død

Siden 2010 er der kommet beredskabspræster i hele Danmark. De kaldes ud både af det civile beredskab ved store katastrofer og af forskellige politikredse, når der sker enkeltstående hændelser.

“For nylig blev jeg ringet op af politiet, der ønskede assistance, fordi der var et menneske, der var omkommet, som følge af et alvorligt trafikuheld,” fortæller Søren Schiøler Linck og fortsætter:

Netop den form for psykosocial krisehjælp – eller særlig form for sjælesorg – er præster kvalificerede til, fordi de også i deres daglige arbejde som sognepræster taler med mennesker i svære situationer. De er vant til at møde familier, som er i dyb sorg, og som nogle gange stadigvæk er i chok, fordi døden er kommet meget uventet.

“Alle præster kan komme ud for nogle meget voldsomme dødsfald og dermed bisættelser, der kræver noget

ekstra”, fortæller Søren Schiøler Linck og fortsætter: “Beredskabspræsterne får så koblet en obligatorisk uddannelse på og en masse praktiske øvelser, hvor vi over os i at komme ud til nogle steder, hvor folk er rystede og i dyb sorg. Måske råber og skriger de i afmagt, fordi de lige har fået at vide, at deres søn er død”.

På den måde bliver beredskabspræsterne via øvelser endnu bedre til at håndtere krisesituationer og det efterspørges i høj grad af regioner og politikredse.

“Jeg oplever, at der virkelig er brug for, at der kommer en med ro og nærvær. En, der er vant til at tale med folk, der er i dyb krise,” siger Søren Schiøler Linck, der også peger på, at beredskabspræsterne har noget mere at tilbyde:

“Når vi kommer ud til store alvorlige hændelser, så indgår vi på lige fod med sundhedspersonale i et kriseteam. Der er vi ikke først og fremmest sognepræster, men vi bærer som regel synlige præsteskjorter med præsteflip. Det gør jo, at vi, når vi fornemmer, at der kunne være brug for et fadervor eller, at vi tænder et lys, så har vi den fordel, at vi kan tilbyde det.”

Hverken i Region Sjælland eller nogle af de andre regioner har beredskabspræsterne oplevet, at folk har taget afstand af, at de kommer med præsteflip på.

“Tværtimod,” siger Søren Schiøler Linck, “man har måske været der i 2-3 timer, hvor man overhovedet ikke har talt om Gud eller noget som helst kristeligt, men egentlig bare ydet en akut krisehjælp i form af samtale og støtte. Så kan det noget helt særligt, at man lige kan lyse velsignelsen over den døde, inden man går.”

Hvad kan ramme os i Danmark?

Ekstreme mængder regn, oversvømmelser, storme og orkaner samt hedeølger og tørke. Klimaforandringerne giver mere ekstremt vejr i form af bl.a. tørrere somre og vådere vintre i Danmark. Derfor står vejret også for hele fire ud af 14 risikofaktorer i den seneste risikovurdering fra Beredskabsstyrelsen, der kom i 2022.

De 14 risikofaktorer i rapporten *Nationalt Risikobillede 2022* har det til fælles, at de alle kan forårsage kriser, som rækker langt udover, hvad der kan håndteres lokalt eller med almindelige, dagligdags ressourcer.

Hedeølger og tørke

Storme og orkaner

Oversvømmelser fra havet

Ekstremregn

Højvirulente sygdomme

Husdyrsygdomme

Vand- og fødevarebårne sygdomme

Nukleare ulykker

Ulykker med kemiske stoffer

Maritime ulykker

Transportulykker

Cyberhændelser

Terrorhandlinger

Rumhændelser

Nationalt Risikobillede opdateres hvert femte år og udarbejdes af Beredskabsstyrelsen i tæt samarbejde med relevante sektormyndigheder, forskningsinstitutioner og eksperter.

Læs mere på brs.dk

Af jord er du kommet – til natur skal du blive

**“Naturen, det billige skidt”
var der mange, der sagde for
år tilbage. I dag er naturen
eftertragtet og rykket helt
ind i danskernes liv. Corona,
naturkriserne og opgøret med
traditioner er nogle af svarene
på, at selv når vi skal herfra,
spiller naturen en stadig
større rolle**

Tekst & foto: Søren Lagoni

En let brise får træerne til at svaje, og de brusende toner fra bladene overdøver lydene fra byens liv. Hvis ikke man vidste det, kunne man godt et øjeblik få tanken, at man var i den vilde natur.

I foråret blev endnu en skovkirkegård indviet. Denne gang var det Østre Kirkegård i Roskilde, der nu kan tilbyde en mere “vild” begravelse. Her ligger der i forlængelse af den klassiske kirkegård et område, hvor træerne vokser højt, og blomster og græsser får lov at kaste frø og brede sig.

Ifølge kirkegårdsleder Rasmus Juhl Christoffersen skal skovkirkegården ses som et skridt imod en fremtids-sikret kirkegård, hvor efterspørgslen efter mere forskelligartede gravsteder vil vokse.

“Naturbevarelse betyder mere og mere for de generationer, som vi skal begrave om et årti og senere, så derfor er det vigtigt, at gravstederne kan afspejle den værdi. Jeg tænker i det hele taget, at vores kirkegårde bevæger sig i en retning af at blive endnu mere diverse i fremtiden. Hvor der både vil være plads til den ordnede klassiske kirkegård, men også til store monumenter som vi kender fra tidligere tider og så altså meget forskellig natur. Gravsteder skal i langt højere grad end tidligere afspejle den afdødes personlighed, og her spiller naturen altså en rolle”, siger Rasmus Juhl Christoffersen.

Og den tendens kan fremtidsforsker og sognepræst i Vesterbro Sogn, Birgitte Kragh Engholm sagtens nikke genkendende til.

“Vi er i Danmark kravlet ud af den her spændetrøje, der hedder, at ‘jeg skal gøre, som alle de andre altid har gjort’. Det lokale tilhørsforhold er under pres, da vi generelt flytter os på kryds og tværs af kommune- og landegrænser. Hvor vi tidligere har tilhørt en kirke og lokalsamfund, og hvor det derfor gav mening med familiegravsteder, så tilhører vi i dag mere fællesskaber af værdier og holdninger, som vi selv vælger til. Og hvis naturen har betydet noget for dig i livet, skal det også være tydeligt i døden. Det er virkelig vigtigt, at vi forstår og har øje for den udvikling her i folkekirken, og kan tilbyde mere individualiserede muligheder på kirkegårdene”, siger Birgitte Kragh Engholm.

Lad den lokale natur brede sig

En af de ting, mange blev bevidste om under corona-pandemien, var, at naturen kunne være et fristed og et åndehul. Især i byerne var der trængsel om de sparsomme grønne områder, der pludselig steg voldsomt i popularitet.

“Da jeg var barn, sagde vi i min familie: ‘nu skal vi ud i naturen, det billige skidt’. Dengang var det noget, vi forbrugte. I dag er det noget, vi kan være i og bruge. Naturen er nu på alles læber, og det er jo naturligt, at den også er på dagsordenen på kirkegårdene” siger Birgitte Kragh Engholm.

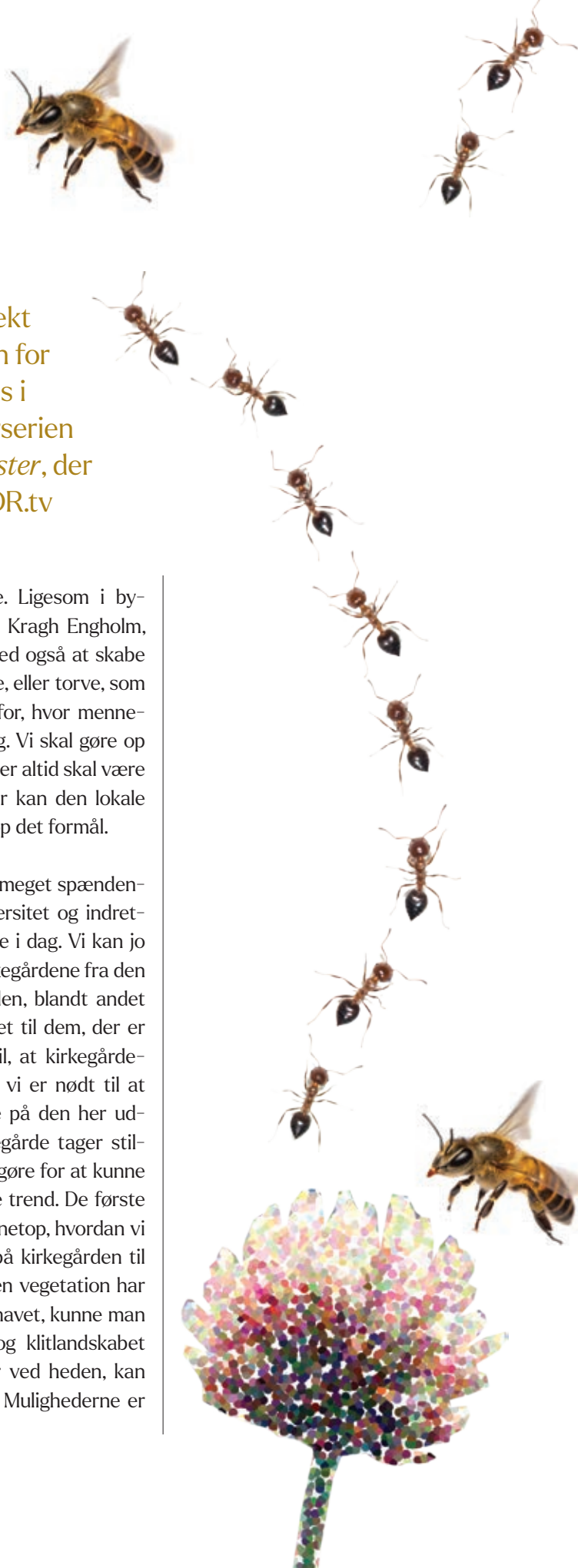
Hun har forsket i fremtidens kirkegårde, og er meget begejstret for den internationalt anerkendte danske arkitekt Jan Gehl, der var blandt de første til at gøre op med den stringens, som tidligere har præget byplanlægningen og som også kan ses på de

Tip

Den danske
stjernearkitekt
Jan Gehl kan for
tiden opleves i
dokumentarserien
Byernes mester, der
kan ses på DR.tv

klassiske kirkegårde. Ligesom i byerne mener Birgitte Kragh Engholm, at vi skal arbejde med også at skabe rum på kirkegårdene, eller torve, som Jan Gehl plæderer for, hvor mennesker kan opholde sig. Vi skal gøre op med tanken om, at der altid skal være stier og veje, og her kan den lokale natur bruges til netop det formål.

“Der sker sindssygt meget spændende inden for biodiversitet og indretning på kirkegårdene i dag. Vi kan jo ikke bare ændre kirkegårdene fra den ene dag til den anden, blandt andet fordi der er hensynet til dem, der er begravet og også til, at kirkegårdene er fredede. Men vi er nødt til at skubbe endnu mere på den her udvikling, så alle kirkegårde tager stilling til, hvad de kan gøre for at kunne imødekomme denne trend. De første tanker kan jo gå på netop, hvordan vi kan skabe pladser på kirkegården til pårørende, og hvilken vegetation har vi lokalt? Er vi ved havet, kunne man trække marehalm og klitlandskabet ind, og hvis man er ved heden, kan lyngen jo brede sig. Mulighederne er mange”, siger hun.

Et træ, der vokser til min ære, er rigeligt

“Altså, jo før man accepterer, at man en dag skal dø, jo mere kan du nyde den sidste tid”, siger Hanne Jensen (78), der som en af de første har reserveret en plads på skovkirkegården i Roskilde.

“Da jeg var barn, tog hele familien hver lørdag ned på kirkegården og lagde blomster på graven for mine bedsteforældre. Det var bare sådan det var. Det gør man jo slet ikke mere i dag. Vi har ikke længere den samme trang til at kigge bagud, så da jeg læste om skovkirkegården i avisen, var jeg sikker på, at der skal jeg ligge”.

Hanne Jensen er vokset op i Roskilde og har boet der hele sit liv med en kort afstikker til Ringsted. Tanken om at blive begravet på en mindre traditionel måde kom til hende for et par år siden, da hun så et interview med nu afdøde forfatter Troels Kløvedal.

“Han fortalte, at han ville begraves i en let nedbrydelig kiste, så ormene rigtig kunne få fat i ham. Han ville være en del af kredsløbet. Den tanke kunne jeg rigtig godt lide – at vi giver noget tilbage til naturen, som vi jo kommer fra”.

Naturen betyder meget for Hanne Jensen, der går og nusser med blomster og planter i sin lille byhave så meget, hun kan få tid til. Hun er ikke fanatisk omkring klimaet, som hun siger, men hun kan lide tanken om, at der ikke skal være et mindesmærke for hende for evigt.

“Jeg betaler for de første 10 år, hvor der vil være en træstub med mit navn i messing. Derefter bliver den fjernet. Det er kun det træ, som jeg har valgt, der skal stå tilbage på min grav. Der skal ikke stå en statue for mig. Et træ, der vokser til min ære, er rigeligt, og så har min søn også et sted, han altid kan gå hen, hvis han har brug for at mindes mig”, siger Hanne Jensen.

På skovkirkegården i Roskilde kan der vælges mellem flere forskellige træsorter, der plantes oven på graven. Hanne Jensen har valgt en.

Esbern Snares øjne og hjerte

På en bakke i Kalundborg knejser Vor Frue kirke med sine fem tårne og en historie, der rummer både Richard Løvehjerte, det himmelske Jerusalem og måske en trold med navnet Finn

Tekst: Søren Lagoni

Collage med billeder fra Wikipedia

Før historien om Vor Frue Kirke i Kalundborg kan begynde, må scenen sættes:

Esbern Snare var en mægtig mand, der levede for små tusind år siden. Han havde blandt andet hjulpet Valdemar den Store til tronen, og hans bror Absalon var både biskop og grundlæggeren af København. Esbern selv var en stor hærfører og havde været i krig masser af gange – både for kongen og kirken.

Han var gift med Helena Guttormsdatter, og sammen havde de datteren Ingeborg. De boede i Kalundborgs Vestborg, hvor byen Kalundborg, voksede op omkring.

Men historien om Vor Frue Kirke starter et helt andet sted, faktisk til et julegilde i Odense. Året er 1187. Valdemar den Stores søn, Knud, er konge, og har samlet alle rigets magtfulde mænd til festligt lag, herunder Esbern. Men et sendebud ødelægger pludselig den gode stemning.

For Jerusalem er faldet i de vantros hænder, beretter sendebuddet, og Pave Gregor 8. beder i 1187 om hjælp til at tilbageerobre den hellige by. Esbern Snare træder straks frem og opildner alle til gildet om at besvare bønner fra Paven. Det resulterer i, at 15 riddere med følge beslutter sig for at tage af sted.

De få historiske kilder, der findes, er her utydelige omkring, hvorvidt Esbern Snare er blandt de 15 riddere, der drager på korstog. Men for den gode histories skyld vælger vi at sende Esbern med følget mod Jerusalem.

At rejse hele vejen fra Danmark til Jerusalem i Middelalderen tager tid, og er fyldt med store farer. Så da den lille gruppe endelig når frem til Jerusalem, runder vi det Herrens år 1192. Det er altså ca. fem år efter pavens bøn om hjælp, og de danske korsridere kommer simpelthen for sent. Den engelske konge Richard Løvehjerte har allerede indgået en fredsftale med den muslimske

sultan Saladin og dermed afsluttet korstoget for Esbern Snare og de andre riddere, før det begyndte.

Vor Frue Kirkes arkitektoniske særpræg er inspireret af tiden med korstogene, og måske af Esbern Snares mulige korstog til Jerusalem. Der er i hvert fald arkitektoniske referencer til Gravkirken i netop Jerusalem.

Grundplanen i Vor Frue Kirke er formet som et græsk kors, hvor hver

af de fire korsarme afsluttes med et tårn, og det femte tårn rejser sig på fire granitsøjler over kirkens midtpunkt. Det skal lede tanken hen på "Det himmelske Jerusalem", hvor Gud og mennesker ifølge Bibelen ved tidernes ende skal bo sammen. I Middelalderen forestillede man sig ligeledes "Det himmelske Jerusalem" som en befæstet by med fem tårne.

Esbern Snare døde i 1204, så han nåede ikke at se Vor Frue Kirke stå

færdig. Nye undersøgelser viser, at kirken formentlig blev bygget mellem år 1200 og år 1230, men i mange år troede historikere, at kirken stod færdig før Esbern Snares død og, at han selv var byggherre. Og det er i denne historiske version, at trolden Finn træder ind på scenen.

For ifølge myten skabte konstruktionen med det midterste tårn vanskeligheder for byggeriet. Men en trold tilbød at hjælpe Esbern Snare med at bygge kirken på den betingelse, at når den stod færdig, skulle han gætte troldens navn. Hvis ikke han kunne

gætte navnet, ville trolden tage hans øjne og hjerte.

Da kirken var næsten færdig, havde Esbern Snare endnu ikke gættet troldens navn.

Fortvivlet vandrede han rundt, og da han hvilede sig på højen Ulfshøj, der stadig findes i dag, hørte han inde fra højen en kvinde sige: "Stille mit barn, i morgen kommer din far, Finn, og giver dig Esbern Snares øjne og hjerte at lege med".

Da trolden havde indsat den sidste søjle til tårnet i midten, kaldte Esbern Snare på ham med hans navn. Trolden blev rasende og kaldte eder og forbandelser over Esbern Snare.

Ifølge myten var det trolden Finn, der endelig fik sin hævn, da det midterste tårn den 7. september 1827 styrtede sammen.

Og sådan smelter myter og virkelighed sammen for Vor Frue Kirke med de fem tårne i Kalundborg.

De fem tårne er opkaldt efter helgeninder. Midtertårnet er viet Jomfru Maria, hvem kirken også er tilegnet. De andre tårne er viet Skt. Maria Magdalena, Skt. Gertrud, Skt. Anna og Skt. Katarina.

Kilder: *Beretning om Danernes Færd til Det Hellige Land*, VisitDanmark, Wikipedia, kalundborghøjby.com

*”Vi skal opdrage
vores børn til
at blive små
revolutionære
i forhold til et
samfund, der er i
færd med at begå
mord på en hel
biosfære”*

Mickey Gjerris, teolog og lektor i bioetik ved Københavns Universitet
Læs hans guide til forældre på side 20-23

ROSKILDE STIFT

